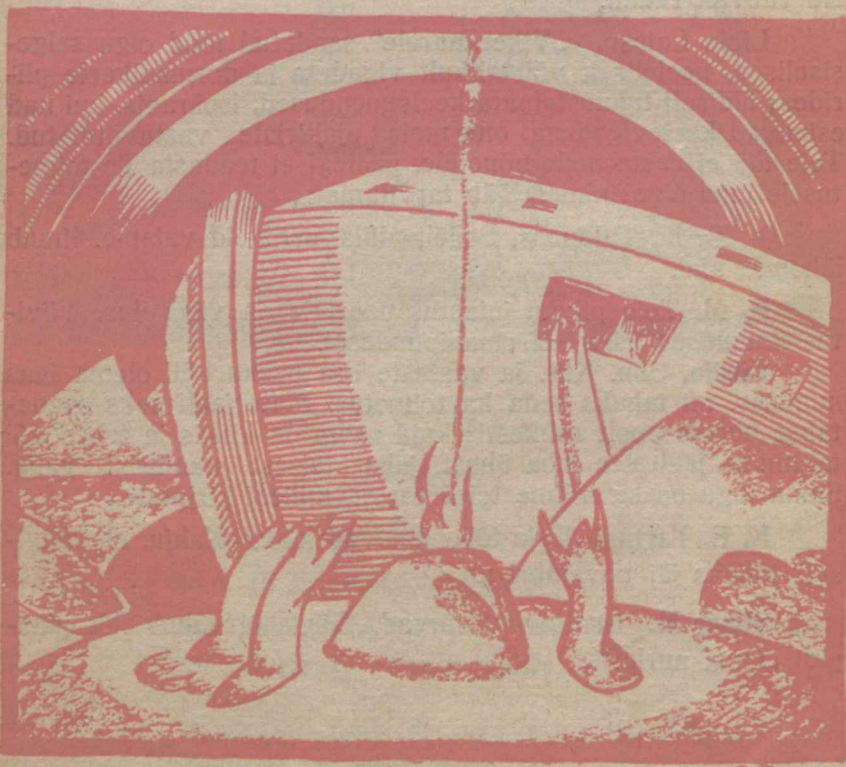

5310 X

0.

◆ VIKERKAAR ◆

SP.
7160

A.R.

R.

E.

TOIMETUSE KIRJAKAST.

A. L—s, Tartus. „Verstatulp“ tundub oma pikkuse kohta liig sisutu. Teine ilmub.

H. Ts—a, Tartus. Et toimetusel käsikirju ülimääral järgmiste numbrite jaoks, peaks Teie käsikiri ikkagi tüki aega järke ootama; senni võiksite selle, kui soovite, lõplikult läbi töötada. Liig pikkadele töödele lubavad „Vikerkaare“ kitsad piirid vaevalt ruumi.

Lible Lainso. „Vikerkaarele“ saadetud tööd olgu selgesisulised, keeleliselt võimalikult vigadeta ja normaalkeeles piirides; üldiselt tunnustamata keeleuuendused, iseäranis, kui nad esinevad keelevigadena, on meie ajakirjale vastuvõtmatud. Teie töö ei vasta neile nõuetele, päälegi ei teadusta Te toimetusele oma õiget nime. Jääb tarvitamata.

V. T—ik, Tallinnas. Sellelaadilisi artikleid vajame. Ilmub lähemal ajal.

P. M. Teie pikem jutustus noortele on väga ilus. Viivitus ilmumises äärmisel ruumipuudusel.

Küsija. Siin. Küs. ja vastuste osa peaks küll olema igas numbris, nii tahaks seda ka toimetus. Materjaali seks saadetakse noorte poolt rohkesti; kuid ruum on kitsas ja tahes või tahtmata, jääb see juba ühest, juba teisest numbrist välja. Sama lugu on ka mitme teise osaga, millest kirjutate.

K. E. Tartus. Teie tööd ilmuvad kõik. Kahju, et „Sügisel“ hiljaks jäi novembri nr.

Söber M. Luuletused nõrgad. „Sügisööl“ läheb ehk edaspidi „Oma nurka“.

№ 10.

Vastutav toimetaja M.Nurmik.
Tegev toimetaja A. Oengo-Johanson.

1922.

SÜGISPÄEV.

E. Radik.

Udus tee ja viivad verastasambad
 Pikas, tõsimeelses, õiges reas;
 Pime päev ja kadarikus lambad
 Kurvameelselt uitvad kände seas.

Maantee märg ja raagus oksis nõrgub
 Sügissadu, päivi kestes hall;
 Tukub tuulgi; latvetuikes tõrgub,
 Taevas madal, madal pilve all.

Tühi tee, kui sügispäivi pikkus:
Ammu läks siit viimne rändaja,
Muremeelne, nagu minevikus
Olles südame ja mõttega.

Udus tee ja viivad verstasambad
Pikas, kaugemeelses, õiges reas;
Üksipäini kadarikus lambad
videvani viitvad kände seas.

aunis ammu, pimedal sügisõhtul oli mul juhus sõita mööda sünget Siberi jõge. Järsku, käänakul, eemal mustavate mägede jalal vilkus tuluke. Vilkus heledasti, selgesti; üsna ligidal...

„Jumal tänatud!“ ütlesin rõõmuga, „ligi öömaja“. Sõudja vaatas üle öla tule poole ja jälle isuga haaras aerud.

„Kaugel!“

Ma ei uskunud: tuluke oli nii ligidal, välja vaadates kirjeldamata pimedusest. Kuid sõudjal oli õigus: oli tõega kaugel.

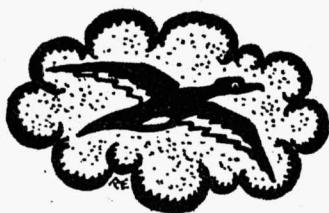
Nende tulede omadus on ligineda, võites pimedust, ja hiilgada, ja lubada ja petta oma lähedusega. Näib, et kaks-kolm lööki veel aeruga, ja tee on lõpul... Kuid ikka kaugel!

Kaua sõitsime veel piki tintmusta jõge. Lõhestikud ja kaljud ilmusid, liikusid, läksid mööda, jäid selja taha ja kadusid, kui ääretumasse kaugusse, kuid tuluke ikka seisis ees,

pettes ja hiilgades, ikka nii ligidal, kuid ometi kaugel... Tihti tuleb meele nüüdki see jõgi, varjuline kaljustest mägedest, ja see elus tuluke. Palju tulukesi küll enne ja pärast mind, meelitasid mitte ainult mind oma ligidusega. Kuid elu jookseb ikka neis tumedais kallastes, aga tuled on ikka veel kaugel. Ja jälle tuleb haarata aerud.

Kuid ikkagi... tuled — kaugel.

Tõlk. Eino Põhjak.

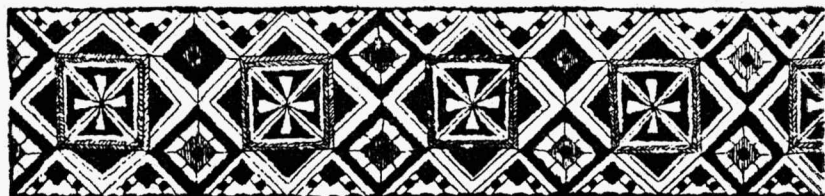

KODUIGATSUS.

[H. Wühner.

Päiksepaistes kullases
Aasad, põld ja viljaaunad.
Saare otsast keereldes
Pudenevad seemnekaunad.

Kõrgelt kostab kaeblik hüüd:
Kured lähvad juba teele —
Sinulgi, mu süda, nüüd
Tuleb kauge kodu meele.

Laurs.

PRINTS JA KERJUS.

Mark Twain.

(Järg.)

XXV. Ohver.

Miles oli juba kurguni tüdinud vangisolemisest ja tegevusetas viirelemisest. Kuid ta suureks rõõmuks lähenes kohtu-protsess, ja ta tegi oma südames maha iga otsust hõisates tervitada, kui ta aga vangist pääseks. Aga ta pettus selles asjas. Süda kargas tal täis, kui ta end kuulis kirjeldatavat „parandamata hulgusena“ ja kui teda kaheks tunniks häbitulpa mõisteti selle eest, et ta Hendon Halli peremehe kallale oli tunginud. Ta kinnitused, kaebaja olevat tema vend ning Hendoni auni-med ja varandus tema sääduslik omandus, jäeti põlastusega tähelepanemata, kuna neid arutamise väärilisteks ei peetud.

Ta märatses ja puistas ähvardusi teel karistuse platsile, kuid see ei toonud tulu; vahid kiskusid ta toorelt minema ja andsid talle veel pääle kauba mõne müksu kohatuma ülespidamise eest.

Kuningas ei pääsnud rahvahulgast läbi, mis salgale järgnes; sellepärast oli ta sunnitud üksi käima, kaugele maha jäädes oma ustavast sõbrast ja abimehest. Kuningatki taheti mõneks ajaks jalapakku mõista selle eest, et ta nii pahas seltsis oli viibinud, kuid ta pääsis siiski oma nooruse tõttu manitsus- ja hoiatuskõnega. Kui rahvas viimaks seisatas, jooksis ta edasi-tagasi, kohta otsides, kust läbi saaks; ning viimaks pärast suurt vaeva ja viivitust läkski see talle õnneks. Säälistus ta vaene kannupoiss, jalad alandavas pakus, räbaldanud rahvahulga pilgata ja mõnitada — tema, Inglise kuninga ihuteener! Edvard kuulis küll kohtuotsust, kuid siis ta ei mõistnud veel pooltki sellest, mis see tähendas. Viha hakkas tas tõusma, kui ta uue teotuse kohta täiele arusaamisele jõudis; ning ta pahameel kerkis keemispunktini, nähes, kuidas lähemal minutil mädamuna läbi õhu lendas ja vastu Hendoni põske laiali pritsis, ning kuuldes rahvast rõõmu pärast mõirgavat selle juhtumise puhul. Poisike kargas inimeste vahelt vabasse sõõri ja astus vahiloleva kohtuametniku ette, hüüdes:

„Häbenege! See on minu teenija — laske ta vabaks! Mina olen — —“

„Vait, wait! karjus Hendon surmahirmus, „sa saadad enese hukatusse. Ära teda kuula, ametnik, ta on nõdra-meelne.“

„Ära aga sina ennast tema pärast ärita, vennike, minu

poolt pole seda kartagi, kuid vähekesese õpetust annaksin talle küll.“ Ta pööras ühe oma käsualuse poole, üteldes: „Anna väikestele kisakõrile natuke vitsahirmu, et ta veidi paremaid kombeid õpiks.“

„Pool tosinat hoope oleks talle just paras,“ täiendas sir Hugh, kes parajasti uhke ratsu seljas oli ilmunud ja juhtumist oli jõudnud päält vaadata.

Kuningas võeti kinni. Poiss ei pannud vastugi, nii üllatatud oli ta paljast mõttest, missuguse häbiteoga tema püha isikut kavatseti rüvetada. Ta oli lõksus, tal ei olnud mingit pääseteed: emb-kumb — kas sai talle see karistus osaks või palus ta armu. Rasked tingimised; ta otsustas ennast peksa lasta — seda võis kuningas kannatada, andeksandmist manguda ei suutnud kuningas aga milgi kombel.

Ent Miles Hendon lahendas keerdsõlme. „Jätke laps“, ütles ta, „südameta koerad, kas te ei näe, kui noor ja nõrk ta on? Laske ta minna — pekske tema asemel mind.“

„See oli tõesti häa mõte, selle eest võib tänulik olla“, ütles sir Hugh, õel naeratus näol. „Laske väike kerjus lahti ja andke sellele nadikaelale tosin hoope — aga häa tubli tosin.“ Kuningas pidi ägedasti vastu sõitlema, kuid Hugh vaigistas ta mõjuva märkusega: „Jah, jah, räägi pääle, kuid pea meeles, iga sõna eest saab ta kuus hoopid rohkem.“

Hendon päästeti pakust ja ta selg paljastati: ja kuna vuhisevad hoobid seda tabasid; pööris väike vaene kuningas näo ära, ning ebakuninglikud pisarad veersid üle ta põskede. „Oh mu tubli sõber“, ütles ta endamisi, „see rüütlimeelne tegu ei lähe mul iialgi meelest. Mina seda ei unusta — ja nemad ka mitte!“ lisis ta kirglikult juure. Asja üle järele mõeldes kasvis ta austus Hendoni ennastohverdava kangelasmeele ees ikka suuremaks ja suuremaks, ning samuti ka tema tänutunne. Viimaks arvas ta iseeneses: „Kes oma valitseja surmahädaohtust päästab — ja seda on tema minu kohta teinud — sel on suured teenused; kuid see kõik on vähe — ei midagi! — oh, vähem kui mitte midagi! — kui see kõrvu sääda selle vägi-teoga, kes oma kuninga häbi enese pääle võtab?“

Hendon ei karjatanud kordagi, vaid kannatas ränki hoope sõjameheliku vahvusega. See asjaolu, ühenduses sellega, et ta poisile määratud karistust kandis, sundis nürimeelse, pimedada rahvahulgagi aukartusele; torkavad tähendused ja pilkehüüded vaikusid, ja midagi polnud kuulda pääle langevate hooptide plaksumise. Hääletus, mis platsil valitses, kui Hendon uuesti pakus istus, sünnitas terava vastandi teotuste kärrale,

mis sääl alles õige hiljuti kostnud. Kuningas astus tasasel sammul Hendoni juure ja sosistas talle kõrva sisse:

„Kuningad ei suuda sind suursugustada, sina hää, suurmeelne hing, sest üks, kes vägevam kui kõik kuningad, tasub sulle oma auga; kuid kuningas võib sinu au inimestele nähtavaks teha.“

Ta võttis nuudi maast, puudutas sellega kergelt Milesi veriseid õlgu ja sosistas: „Inglise Edward lööb su krahviks.“

Ehmunud Sir Hugh pööris hobust kannustades minekule ja elus müür läks tummalt ta ees lahku ning sama tummalt ta taga uuesti kinni. Ja nõnda jäigi. Ükski ei läinud nii kaugele, et midagi oleks vangi kasuks või kiituseks ütelnud; kuid juba endiste tooreste itsituste puudumine oli küllalt suur austuse tundemärk. Hiline tulija, kes asjaolusid ei tunnud ja „petise“ üle mõnitama hakkas, kihutati jala- ja rusikahoopidega minema ülearu palju sõnu raiskamata, ja uuesti valitses endine vaikus.

XXVI. Londoni.

Kui Hendoni häbitulbas olemise aeg lõppis, lasti ta vabaks, ja anti talle käsk ruttu ümbruskonnast lahkuda ning siin edaspidi mitte enam oma nägu näidata. Mõõga sai ta tagasi, samuti eesli ja hobueesli. Ta ratsutas kuningaga minema, kusjuures rahvahulk neile vaikiva aukartusega tee avas ja pääle nende lahkumist laiali läks.

Hendon vajus mõtetesse. Oli palju ülitähtsaid ja raskeid küsimisi vastata. Kuhu pidi ta minema? Mida tegema? Oli vaja väga võimsat toetust leida, muidu jäi ta oma pärandusest ilma ja päälegi veel häbistava kahtluse alla. Aga kust seda võimsat abi võtta? Jah, kust? See oli keeruline küsimus. Sääl tärkas talle mõte pähe, mis natuke lootust pakkus — tõsi küll, õige vähe lootust, kuid siiski tuli sellega rehkendada, kuna mujalt üldse midagi loota ei olnud. Talle tuli meele, mida vana Andrews noore kuninga häätahtlikkusest ja ta suuremeelusest õnnetute ja tagaaetute kaitsmises oli pajatanud. Miks ei pidanud ta kuninga jutule minema ja talt õiglast otsust paluma? Kuid kas nii näruse välimusega hulgest, üldse monarhi ligi lastigi? Olgu — see asjaolu võis esialgu veel kõrvale jääda — sillaks, millest tal enne polnud vaja üle minna, kui ta selle juure jõudis. Nüüd, kus ta energial ja tahtejõul jälle midagi tegevusala oli, umbkaudu teadaolev ülesanne täita, lahkus ja haihtus ¹⁾ korraga kõik nukruse ja alanduse udu ta hingest,

¹⁾ walgus, lagunes laiali.

ning ta võis uuesti pääd tõsta ja ringi vaadata. Ta pani imeks, kui ruttu ta edasi oli jõudnud; alev oli kaugel ta seljataga. Kuningas traavis ta kannul, pää norus, sest ka tema viibis sügavais mõtteis. Raske, kuri aimus kippus Hendoni praegu sündinud rõõmsat tuju tumestama: kas oli poisike nõus linna minema, kus ta terve oma lühikese elu kestel muud polnud näinud kui äärmist puudust ja viletsust? Kuid see küsimus tahtis lahendada; tast mööda minna oli võimatu, sellepärast tõmbas Hendon valjad pingule ja hüüdis:

„Mul läks meelest küsida, kuhu meie teekond läheb. Sinu õigus on käskida, minu valitseja!“

„Londoni!“

Hendon sõitis jälle edasi; südamest rahul vastusega — kuid ühtlasi väga imestanud selle üle.

Terve teekond sündis ilma ühegi tähelepanemiseväärt vahejuhtumiseta. Kuid ta lõppis sarnasega. Kell kümme õhtul 19. küünlakuu päeval peatasid nad Londoni sillal keset karjuvat, hõiskavat, sekeldavat inimeste murdu, kelle viinastanud, rumalrõõmsad näod eredalt¹⁾ silma puutusid hulga tulelontide paistel.

Oli just kõige parajam aeg kakelust alata, sest homse püha — kroonimise päeva — pidustused olid ju algamas; igamees oli kõvasti purjus ja isamaalist meeolelu täis pumbatud; viie minutiga lagunes kisklemine üle hää tüki maapinda laiali; kümne-kaheteistkümne minutiga oli kõik ümbrus rüselejaid täis, nii kaugele kui silm seletas, ja kisal ja käral ei olnud enam otsa ega aru. Selle ajaga olid Hendon ja kuningas juba üksteisest lootusetu lahku kistud ja kadusid lärmavasse, määratsevasse rahvamassi.

XXVII. Tomi edusammud.

Kuna päris kuningas viletsais riideis pea ulakate²⁾ mükse ja pilget kannatades, pea mõrtsukate ja varastega vangis olles ja viimase kui ühe poolt petise ja hullumeelse nimetust kuulma pidades maad mööda ringi rändas, maitsis valekuningas Tom Canty hoopis teistsugust elu.

Kui teda viimati nägime, hakkasid parajasti kuninga-põlve meeldivad küljed ta vaatele avanema. Ning need meeldivad ja heledad küljed muutusid iga päevaga ikka meeldivamaks ja ikka heledamaks, kunni terve ta elu aina päikese-paistet ja õnne sisaldas. Ta kartused kadusid; kurjad aimused

¹⁾ ere — liig hele, silmapimestav.

²⁾ ulakas — vallatu, koerustükke tegev.

kustusid ja surid; kohmetus lahkus ja andis maad julgele, vabale meeolule. Peksupoisi varakaevandus tõi talle ikka rohkem ja rohkem tulu.

Ta lasi lady Elisabethi ja lady Jane Grey'd igal ajal oma juure kutsuda, kui tal tuju oli mängida või juttu ajada, ja saatis nad ära, kui tal himu otsas oli, nagu oleks ta sarnase eluga juba ammust ajast harjunud. Teda ei eksitanud enam põrmugi, kui need kõrgesti sündinud isikud lahkumisel ta kätt suudlesid.

Talle hakkas seegi meeldima, et teda iga õhtu kuningliku auga sāngi saadeti ja hommikul keeruliste ja pūhalikkude vormitāitmistega riidesse pandi. Talle sünnitas uhket lõbu lõunale sammuda sārava ametnikkude ja kavaleeride rongi saatel. Ta armastas kuulatada sarvede helisid pikil koridoridel ja kaugele hāälte vastukaja: „Teed kuningale!“

Isegi nõukogu koosolekuist osavõtmine pakkus talle lõbu ja ta kujutles omale hāā meelega, et ta rohkem on kui lordprotektori kõnetoru. Talle meeldisid suurte saadikute ja nende hiilgavate kaaskondade vastuvõtmine ja südamlikud tervitused kuulsate valitsejate poolt, kes teda „vennaks“ nimetasid. Oh, õnnelik Tom Canty, kui hiljuti alles elutsesid Prūgihoovis!

Ta jāi hāāsūdamlikuks ja lahkeks ja kõigi rõhutute ja vaevatute kindlaks, julgeks kaitsjaks ning sõdis raugemata viisadusel ülekohtuste sāduste vastu: kuid juhtus teda keegi haavama, siis võis ta jultunut, olgu ta hertsog või krahv, nii lābitungival pilgul mōōta, et see vārisema lōi: Korra, kui ta kuninglik „ōde“, tige, paha lady Mary, vaidlema hakkas tema teguviisi vastu, nimelt et ta nii paljude pāāle armu heitvat, keda tarvis oleks tūrmi heita, ūles puua või āra pōletada, ning talle oma kadunud isa vangikode meele tuletas, kus ajuti ūle kuuekümne tuhande vangi oli olnud, ja nimetas, et tema imetlemisvāārt valitsuse kestel kohtu poolt seitsekūmmend kaks tuhat varast ja riisujat oli hukka mōistetud, tāitis poisi hinge kõrge-meelse vihaga ning ta kāsksis tigeat ōde oma tuppa minna ja Jumalat paluda, et ta āra vōtaks tema pōuest halastamata kiivise sūdame ning talle inimlikuma annaks.

Kas ei tekitanud Tom Canty'le iialgi muret vāikese vaese pāris printsist saatus, kes tema vastu nii lahke oli olnud ja nii leekival āgedusel tōtanud palee vārava juures seisvat hābe-mata vahti karistama? Jah, ta kuningaseisuse esimesed pāevad ja ōōd olid olnud tāis painavaid mōtteid kadunud printsist ja tāis sūdamlikku igatsust, et ta tagasi tuleks ja uuesti oma sūnnipārase ōiguste ja hiilguse maitsmisele ja kasutamisele

asuks. Kuid ajajooksul, kui prints siiski ei tulnud, oli Tomi mõtetel ikka rohkem tegemist ta uue, hurmava ¹⁾ eluga, ja vähehaaval läks kadunud monarh tal täiesti meelest; ja kuigi mälestus temast teda vahel veel eksitamas käis, siis alati vihatud hirmuviirastusena, sest ta äratas Tomi hinges süü- ja häbitunded.

Tomu vaene ema ja õed rändasid sama teed mööda ta teadvusest minema. Algul kurtis ta neid taga, oli nende pärast mures ja ihkas nendega kokku saada, kuid hiljemini pani teda ainult veel võpatama see mõte, et nad kunagi võiksid oma närustes kaltsudes tema ette ilmuda, oma suudlustega ta isikut paljastada, teda uuesti ta kõrgest asukohast mutta vedada ning alla tõugata vaesuse ja alanduse mülgastesse. Viimaks aga ei seganud nemadki enam ta meelerahu.

19. küünlakuu päeva südaööl heitis Tom Canty palees oma toredasse süngi magama, ustavate teenijate kaitse all, kuninglikust toredusest ümbritsetud, süda täis õnnelikku rahuldust: homme oli ju päev, mil teda pidi pühalikult kuningaks kroonitama. Edward aga, tõelik kuningas, näljane ja janune, pori ja tolmuga kaetud, väsinud matkamisest närudes ja räbalates — sarnane oli tema seisukord äsjasest ²⁾ rüselevast rahvamurrust pääses — kiiluti samal ajal, kui Tom unevoodi heitis, rahvamurdu kinni, kes põneval huvitusel jälgis Westminster abteist sipelgasarnasel usinusel sisse- ja väljavoolavate tööliste tegevust: need olid viimased valmistused kroonimispeo jaoks.

XXVIII. Tunnustamise rongikäik.

Kui Tom Canty järgmisel hommikul ärkas, oli õhk tiine mürisevast suminast: raskelt ja rõhuvalt rippus see üle kaugele. Otsegu muusika tabas see hääl ta kuulmist, sest ta teadis selle tähendust: see sumin ütles, et terve Inglise riik oma täies võimukülluses jalul oli truualamlikult tänast suurt päeva tervitama.

Varsi leidis Tom enese imeilusa, Thamesil ujuva paraadlaevastiku eesotsas, sest vana kombe järele tuli nõndanimeetatud „tunnustuskäiku“, läbi Londoni Toweri juurest alata, kuhu ta praegu teel oli.

Ta pärale jõudes, näisid auväärt kantsi müürid äkki tuhandest kohast lõhestuvat, ja igast lõhest löi punane tulekeel

¹⁾ hurmav — nõiduslik ilus.

²⁾ hiljutisest.

ja valge suitsusoru välja; järgnes kõrvulukustav plahvatus, mis mattis kõik rahvahulkade väimustatud eladahüüded ja pani maa müdisema. Tulejoad, suits ja plahvatused kordusid veel ja veel kord imekspandaval kiirusel, nii et vana Tover mõne silmapilgu jooksul paksu suitsuvinesse kadus, väljaarvatud ainuüksi White Toweriks hüütud sihvaka toru viimane tipp; see seisis veel oma lehvivate lippudega kõrgel tiheda udumüüri kohal nagu kaljumürakas üle pilverünka.

Tom Canty, hiilgavas ülikonnas, astus rahutumalt tammuva ratsu selga, kelle toredad katted pea maani ulatasid. „Onu“, lordprotektor Somerset, järgnes ta eeskujule ja asus tema taha; ihukaart marssis pikkis rivides¹⁾ terasriiete sädeledes ta kõrval; protektori järele käis päältnäha otsatu rong sätendavaid ja säravaid rüütlid ja aukandjaid ning nende vasalle. Selle järele tulid lordmaior ja oldermanide kogu verevast sametist ametirüüdides, kuldkeed risti üle rinna; nende kannul kõigi Londoni linna gildede ametnikud ja liikmed uhkeis kuubedes, hõljutades oma ühingute suurepäraseid lippe. Imetlemisväärne pilt avanes vaatlejale; lõpmata hüüded tervitasid seda hiilgavat rongi kogu tee, senni kui ta toredasti läbi linnlaste murre liikus.

Ajaraamatud jutustavad: „Kui kuningas linna jõudis, võttis rahvas teda palvete, tervitushüüete, austusesõnade ja kõigi nende sügava armastuse märkidega vastu, mida alamad iganes suudavad üles näidata oma kallile valitsejale; ning kuningas, ilmutades oma üpris rõõmsat nägu neilesinastele, kes viibisid kaugel, ja oma ülilahket ja armulist mõtteviisi mesisarnases kõnes neile, kes seisis lähemal Tema Majesteedile, tundis sama suurt tänulikkust rahva häatahtlikkuse kohta, kui rahvas oma armastatud valitseja vastu. Kõigile, kes talle hääd soovisid, avaldas ta tänu. Neilesinastele, kes ütlesid: „Jumal hoidku ja kaitsku Teie kõrgus“, ütles tema vastuseks: „Jumal kaitsku ja valvaku teid kõiki!“ ja lisas veel juure: „Täna teid kõigest südamest.“ Imevaimustuses oli rahvas oma kuninga lahket vastuste ja kommete üle.“

Tenchurch Streetis seisis näitelaval „kaunis laps, ülitorelasti riides“, et kuninglikule kõrgusele linna tervitust edasi anda. Tema kõne lõppsõnad olid järgmised:

„Tervitan, kuningas vägev, sind lõõmava südame põhjast, sind, meie hiilgus ja au, sind, meie mõök ja me kilp — hõisates hüüavad keeled ja vaimustult põksuvad põued:

1) ridades.

Hoidku sind taevased käed, kaitsku sind inglite väed!“

Rahva suust puhkes rõõmuhüüd, ühel häälel kordas ta neid tundeid, mis lapsuke praegu avaldanud. Tom Canty vaatas hõõgivate nägude voogavat merd ja ta süda paisus ülevast¹⁾ õnnest; ta tundis nüüd, et tõesti ainuke asi, mis elamist õigustab, on olla kuningas, terve rahva ebajumal. Korruga tabas ta pilk kauguses paari ta rābaldanud Prūgihoovi mänguseltsilist, ja ta uhkus kerkis kõrgemale kui kunagi enne. Oh kui nad tema nüüd ära tunneksid! Māherduseks ütle mata auks pidi see talle olema, kui nad ta ära tunneksid ja aru saaksid, et pilgatud põiktānavate ja tagatreppide kuningas tõelikuks kuningaks oli saanud, kuningaks, kel uhked lordid, hertsogid ja printsid käsutada, kuningaks, kelle ees põlvitab terve Inglismaa!

Vahetevahel kuulus hüüdeid: „Almust! Almust!“ ja Tom vastas sellega, et peotāie sātendavaid kuldrahasid rahva sekka viskas, kes neid rūseldes pūidma hakkas.

Ajaraamatud pajatavad: „Terves Cheapside'i linnajaos rippus igast aknast ja luugist lippusid ja lipuke si; kõige peenemad ja kallimad vaibad, kalevid ja brokaat katsid tānavaid — majades valitseva rikkuse tundemārgina; ning selle koha hiilgus kordus mujal sama toredal, kui mitte veel toredamal kujul.“

„Ja kõik need ilu ja uhkuse imed tervitavad ainult mind — mind!“ sosistas Tom Canty.

Vāärkuninga²⁾ palged punetasid erutusest, silmad sārasid, süda uppus õndsustuhinasse. Sāäl, kui ta parajasti uue peotāie raha manguvale rahvale pidi puistama, silmas ta ākki kahvatanud, imestanud palet, mis inimmurru teisest vōi kolmandast reast üksisilmi ta otsa vaatas. Vapustav segadus valdas ta meele; ta tundis oma ema āra! Kāsi kerkis tahtmata nāo ette, peopesa väljaspoole — vana endine kēeliigutus, ununud juhtumise tagajārjel tekkinud ja pārastpoole harjumuseks muutunud. Silmapilgu pārast oli naine rahvahulgast esile karates ja vahtidest mōōda tōtates ta juure jõudnud. Ta kallistas poisi jalga, mattis ta suudlustesse, hüüdis: „Minu laps, minu kallis!“ nāoga millest helkisid otsatu rõõm ja armastus. Kuid keegi kuningliku ihukaardi ohvitser tōrjus ta vandudes toorel kēel minema. „Ma ei tunne, sind, naine!“ libisesid Tom Canty huulilt, kui kurvastav vahejuhtumine sündis; kuid ta süda kiskus kokku, nāhes, kuidas ta emaga talitati, ning põlev hābi-

¹⁾ pūhalik — kõrgest suursugusest.

²⁾ vāär — mis õige ei ole: vāärkuningas, vāärjumal.

tunne hiilis ta hinge, mille ees kõik ta uhkus tuhaks langes ja terve ta varastatud kuningahiilgus põrmuks varises. Ta au kaotas kogu oma väärtuse, kadus ja pudenes kui viletsad räbalad.

Rongikäik liikus edasi alatasa suureneval toredusel ja alatasa kasvavas tervitusmarus; kuid Tom Cauty jaoks seda kõike nagu enam polnudki olemas. Ta ei näinud, ei kuulnud seda. Kuningapõlve meeldivus ja joovastus lahtusid; ¹⁾ selle hiljuti veel nii veetlev sära muutus valusaks etteheiteks. Kahetsus sõi Tomi südant. Ta õhkas: „Andku Jumal, et vabaneksin sest vangistusest!“

Teadmata ja tahtmata tarvitas ta neidsamu sõnu, mis oma päälesunnitud aupõlve esimesil päevil.

Sätendav rong lookles ikka veel edasi helendava, ebamäärase maona läbi vanapärase, auväärt linna siiruveeruliste tänavate; kuid ikka veel ratsutas kuningas norus päi ²⁾ ja tühjel silmil, nähes üksnes oma ema palet.

„Almust! Almust! ³⁾ Armuandi!“ Hüüd tabas kurte kuulmeid.

„Elagu Inglise Edward!“ Maa näis rappuvat mürisevast hõikest, kuid kuningalt ei kuulunud vastust. Temani ulatas see ainult kaugena murdlainete mühinana, sest teine, lähem, palju lähem hääl ta oma rinnus mattis kõik muu oma alla, karjus ja kisendas etteheitvalt ta enda südames — hääl, mis kordas häbistavaid sõnu: „Ma ei tunne sind, naine!“

Uued ilud ja uued toredused avanesid igal käänakul; uued imed, uued pildid üllatasid ⁴⁾ kuninglikku silma. Ootavate patareide vangishoitud müra pääsis plahvatades vallale; uued ja uued rõõmuavaldused rōkkasid kõrvulukustavalt ootavate rahvahulkade suust; kuid kuningas ei annud märki, sest süüdistav hääl, mis oigas ta lõhutud põues, oli kõik, mis ta kuulis.

Vähehaaval kahanes rõõmuilme rahva nägudes; sellesse segas ennast mure ja rahutus. Kiidumüragi hakkas tasanema. Lordprotektor märkas ruttu seda pööret, leidis sama ruttu selle põhjuse üles. Ta kihutas ratsut kannustades kuninga kõrvale, kummardas sügavale alla omas sadulas ja ütles:

„Majesteet, nüüd ei ole sünnis aeg unistamiseks. Rahvas näeb sinu longus pääd, sinu pilves nägu ja peab seda halvaks tunnuseks. Võta minu nõu kuulda: too nähtavale oma kuning-

¹⁾ lahtuma tuulduma, ära hingama, lahjaks minema.

²⁾ norus päi — pää norus.

³⁾ almus — armuand.

⁴⁾ üllatama — äkki meeldivalt tabama.

likkuse lahkuse päike, pane ta särama üle nende kurjakuulutavate udude ja aja nad laiali. Tõsta oma pale ja naerata rahvale.“

Nende sõnadega riputas hertsog peotäie kulda paremale ja pahemale poole ja taandus oma kohale. Väärkuningas tegi masinlikult, mis teda kästi. Ta naeratus oli nõrk ja sunnitud, kuid vähe oli silmu, küllalt lähedaid ja küllalt teraseid selle tähelepanemiseks. See sulgedega ehitud pea vastas alamate tervitushüüdede peale noogutustega täis graatsiat ja armulikku lahkust; almused, mis ta käsi ohtrasti puistas, olid kuninglikud oma rikkalikkuses: see kaotas rahva rõhutatud tuju, ja elada-hüüded kostsid uuesti endisel põrutaval jõul.

Kuid ometigi oli hertsog veel kord enne rongikäigu lõppu sunnitud ette ratsutama ja kuningat manitsema. Ta sosistas: „Oh valitseja! katsu vabaned sest nukrast meeolust. Terve maailma pilgud viibivad sinu pääl.“ Siis lisas ta teraval meelepahal juure: „Põrgu võtaks seda viletsat kerjust! Tema ongi see, kes Teie kõrguse tuju rikkus.“

Hiilgav kuju pööris tulumid silmad hertsogi poole ja lausus närtsinud häälel:

„See oli minu ema!“

„Mu Jumal!“ oigas protektor, hobust tagasi oma kohale juhtides: „Ettekuulutus on tõesti prohvetlik. Ta on jälle hullumeelne!“

KURGEDE KOHTUPIDAMINE.

Kõik tunnevad vist meie sulis sõpru — kurgesid. Pika-jalgsed kured kuuluvad rändlindude seltsi: nad ilmuvad Euroopasse vara kevadel, veetvad¹⁾ siin suve ja lendavad sügisel uuesti maadesse, kus soem kliima — nimelt Egiptusse, või mujale Afrikasse.

Sügisel kui külmemaks läheb ja äralendamise aeg kätte jõuab, — koguvad need linnud suurte karjade kaupa kuhugi lagedale kohale, sünnitades ringi, mille keskel üks või mitu

¹⁾ veetma — aega mööda saatma.

kurge seisavad. Kaunis kaua aega hüüavad need originaalse koosoleku osalised üksteisele midagi, nagu peaksid üksteisega nõu, siis hüppavad terve karjaga oma sõprade kallale, kes ringis seisid, ja surmavad nad nokalöökidega.

Rahvas hüüab neid kurgede koosolekuid „kohtuks“ ja räägib, et kured, kes ringis asuvad, — kurjategijad on, kes ühe või teise süüteo eest surma on mõistetud, kellele kohtunikud karistuse määravad.

Kuid see arvamine on ekslik. Selle asemel et süüteo eest tappa, tapavad targad linnud omasugused nõrgemad ära, et nad mitte teel suurt linnu karja kinni ei peaks.

Kuidas see ka ei oleks, jääb ta üheks huvitavamaks nähtuseks lindude elus

Tsin Tsän Tso.

Setton Thompsoni juttudest.

I.

õik see asi juhtus ainult ühe tühipalja kivikese pä-rast. Kivike lamas teel ja sattus kord, pimedal ööl hobuse jala alla, mille seljas joobnud karjus sõitis. Karjus ronis hobuse seljast maha, et järele vaadata, miks hobune lonkab. Säljuures lasi ta ohjad lahti, ja hobune, tundes, et ta on vaba, pani jooksma.

Aru saades, et ta peab jala koju kõmpima, heitis karjane tee ääre kraavi kaldale magama.

Hommiku vara, kui päikese kiired kõrgemaid künkaid valgustasid, jooksis jõe ääres teed mööda vana emahunt, jänest suus hoides.

Kõik karjased sääl ümbruskonnas pidasid ägedat lahingut huntidega, sellepärast olid hundid ka sääl väga ettevaatlikud. Vana emahunt läks teelt; tee on inimese tehtud ja emahunt teadis, et viimane alati halba mõtleb. Ta keerles ümber, nuusutas õhku, ja läks orgu, mille taga ülenes küngastik. Siin kün-

gastikus, lõunapoolsel küljel, oli ta pesa, kus ta armsad pojukesed elasid.

Selgusele jõudes, et kusagilt hädaohtu ei ähvarda, otsustas emahunt kutsuda oma pojad põõsa alt, kus nende pesa oli, ja terve kari hunte ilmus põõsast. Haukudes läksid nad jänese

Ta võis silmata, kuidas noored hundid sõivad.

kallale ja hakkasid tema pärast jagelema, kuna ema neid rahuldava pilguga silmitses.

Hommikul ärkas noor karjus Juhan, värisedes hommikusest külmast, ja jõudis jooksjat hunti silmata.

Kui hunt oli kadund, tõusis ta üles ja läks selle jälgi mööda. Ta võis vargsi silmata, kuidas noored hundid sõid.

Karjast ei liigutanud karvaste hundipoegade mäng. Talle tuli meele tasu, mis määratud iga hundi pää eest. Ta võttis taskust revolvri ja tappis emahundi, just samal silmapilgul, mil see väikest poega lakkus.

Ehmatanud hundipojad jooksid pessa, mille augu ette karjane suuri kiva veeretask. Siis läks ta ära. Kaua aja pärast, kui noorukestel pesas juba igav hakkas, tuli karjane sõpradega tagasi, ja kõik hundi pere tapeti maha. Mõned hundi poegadest piiksusid heledasti, kui neid kinni võeti, teised kaks-kolm urisesid, ja paar tükki katsusid inimesi hammustada.

Kuid huntide seas oli üks targem, kes ei ulunud ega urisenud, vaid ainult sügavamasse pessa ronis, ja ennast surnuks tegi. Karjane võttis ta viimaks maast üles. Hundipoeg ei liigutanud. „Võtame ta õige peremehe laste lõbustuseks koju ühes“, ütles Juhan. Hundipoeg visati kotti tapetud vendade juure, kus ta ehmatanult lamas ja midagi pääle raputamise ei tunnud. Mõne aja pärast tundis hunt, et kare käsi kõvasti ta kaela ümbert kinni võttis. Siis tundis ta jälle, et ta valguse käes on. Ta ümber seisid olevused, vähemad kui need, kes ta siia toonud. See oli põllumehe perekond. Karjasele anti raha, mida ta ülearse hundi pää eest oleks saanud, ja hundipoeg kingiti lastele.

Need vaatasid imestusega ta pääle ja küsisid: „Mis see on?“ Neile seletati, et see on hundipoeg, rohtlaane huntide sugukonnast, et ta nüüd hakkab nende juures elama, ja saab taltsaks.

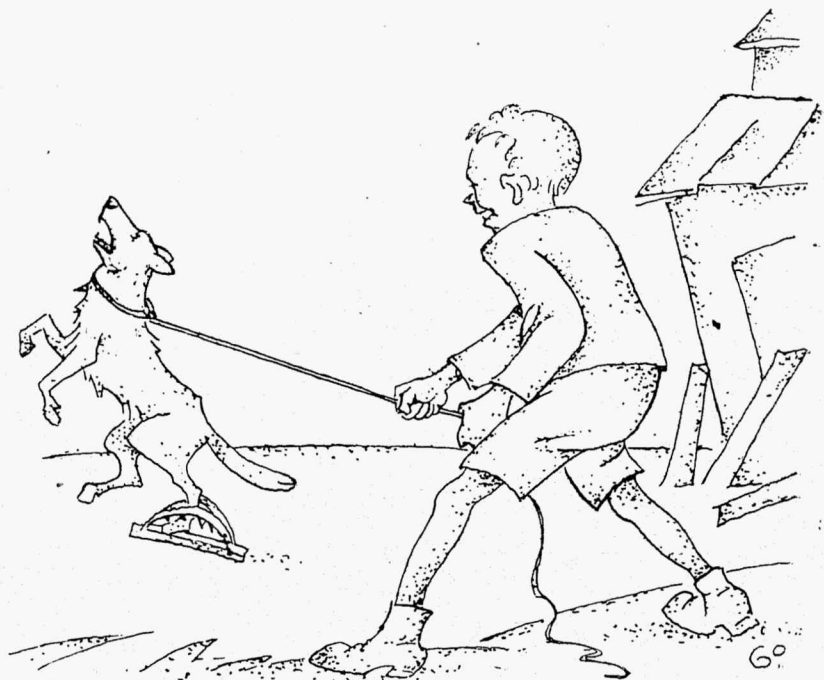
II.

Hunt oli karvase koera moodi. Ta oli metsik ega usaldanud inimesi. Kutse pääle ei vastanud ta kunagi ega tulnud kuudist välja.

Inimestel, kelle kätte ta oli sattunud, polnud kannatust teda taltsaks õpetada. Kõvasti kisuti teda ketist — siis tegi ta ennast jälle surnuks ja lamas senni, kui ta rahule jäeti. Iseäranis piinas loomakest peremehe vanem poeg Jaan. Karjastelt oli ta õppinud loomi silmusega püüdma. Niisugust silmust eluta asjade pääle visata ei pakkunud huvi. Vähemaid õdesid

ja vendi ei julgenud Jaan puutuda, sest neid kaitsesid vanemad. Koer kadus silmapilk, kui ta nõõri poisi käes nägi.

Pole ime siis, et Jaan iseäralise tähelepanu vangi, hundi-
poja pääle pööris ja temaga katseid hakkas tegema. Vaesekest
piinati igal juhusel. Hunt õppis ruttu seda silmust kartma ja
selle eest eemale hoidma. Kui ta jõudis, siis peitis ta ennast

... viskas hundile nõõrist silmuse kaela.

kuudi sügavusesse; kui see äkitselt tuli, siis moonutas ta ennast surnuks.

Poisi kurjad vigurid õpetasid hundi kavalaks, ettevaatlikuks ja osavaks. Nähes, et hunti silmusega püüda enam ei saa, aetas Jaan rebaseraudade moodi lõksu üles. Selle säadis ta kuudi lähedale, kattis liivaga kinni, ja pani pääle isuäratavad lihatükid, nagu ikka harilikult kütid teevad hunti püüdes.

Mõne aja pärast tundis näljane hundipoeg hääd lõhna, ronis kuudist lõksu juure. Silmapilk — ja lõks püüdis ta jalgu-

pidi kinni. Poiss jälgis nurga tagant kõiki hundi liigutust. Metsiku kisaga viskas ta hundile nõorist silmuse kaela.

Paar korda sai ta niiviisi hunti ninapidi vedada, kuid siis õppis hundipoeg terasest lõksulõhna tundma ega sattunud enam lõksu.

Juhtus kord, et kett, millega hundipoeg kinni oli, katkes. Metsik loom kasutas juhtumist ja pani jooksuma. Kuid inimesed märkasid ta põgenemist ja saatsid talle laengu haavleid järele.

See oli noorele hundile jälle õpetuseks. Ta teadis nüüd, mis püss on ja vihkas püssirohu lõhna. Põletav haavlite valu jäi talle igavaseks mälestuseks.

Kuid sellega ei lõpnud vaese vangi kannatused. Kuuldes vanemate jutte huntide kihvtitamisest, mõtles Jaan uue viguri välja. Ta oli kusagilt rotikihvti saanud. Ta valmistas tüki kihvtist liha, viskas ta hundi kuudi lähedale maha ja hakkas ootama, mis saab.

Hunt läks juure, nuusutas liha igast küljest, — ta ei söönud iialgi ilma selle ettevaatusega. Liha lõhn kõdistas ta nina. Kuid hunt tundis mingisugust lõhna, pääle vastiku inimese käe lõhna, kuid see polnud mitte lõksu terase lõhn, mida ta väga, pääle lõksu tundmaõppimist, kartis. Viimaks otsustas hunt meelitava tüki ära süüa. Mõne minuti pärast algasid tal kõhus valu ja krambid. Kõik hundisugu otsib niisugusel juhtumisel pääsmist oksenduses: Meie hundipoeg sõi teatavat rohtu; sellest tuli tal okse ja ta oli päästetud.

Õnneks pani Jaan niipalju kihvti, et sellega tosin hunte oleks võinud ära kihvtitada ja valud algasid ennem, kui kihvt verre oli läinud.

See juhtumine lisas hundi tarviliku teadmise juure veel kaks asja: 1) ei maksa tundmata lõhnaga toitu puutuda; 2) haigeks jäädes kõhurohus pääsmist otsida.

Aastaga oli hundipoeg juba suureks kasvanud ja hulga kasulikke teadmisi omandanud, mida ta elu kaalule pannes oli omandanud. Ta tutvunes igatseltsi lõksude ja püünistega ja hoidis neist eemale. Ta tutvunes kihvtiga ja õppis sellele vastukihvti leidma. Ta tundis püssi hädaohtu; viimaks, tutvus koertega õpetas teda neid mitte usaldama.

Kõige tähtsam oli see, et hundipoeg tundis vangis olles ära, et kõige parem kaitseabinõu on, kui hädaoht lähedal — end maa lähedale suruda, end rahulikult ülal pidada ja hoida kõige eest, mis tähelepanu ärataks.

Kes teab, missugune tarkus ta pääs veel pesitses? Mulle tuli mitu korda mõttesse, nähes ta rohelisi silmi, et ta palju teab, kuid väljendada ei mõista.

Hunt kasvis juba õige suureks, kui peremees kaks jahikoera omandas, jahipidamiseks huntide pääle.

Jahikoeri taheti õnnetuma hundi pääl proovida. Ta pandi kotti, viidi veerand penikoormat majast eemale ja lasti sääli lahti. Sel ajal saadeti kodust talle kaks koera järele.

Kõike jõudu kokku võttes pani hunt jooksuma. Teda ehmatas uus tundmus vaba olla, samuti inimeste kisa ja koerte haukumine, kes imestava kiirusega talle lähemale tulid.

Kohe oli näha, et hunt on kadunud hing. Koerad lähenesid veelgi, vahe nende ja hundi vahel lühenes. Veel mõni minut — ja ta oleks koerte poolt puruks rebitud.

Kuid hunt jäi ootamatalt seisma ja läks saba liputades koerte poole.

Jahikoerad ajavad ainult neid taga, kes eest põgeneb, kuid ei puutu neid, kes neile sõbralikult lähenevad.

Nähes, et tagaaetav seisatas, ja sabaga liputab, hüppasid nad temast üle ja jooksid edasi. Pärast tulid nad päris rahulikult tagasi.

Vist tundsid and tagaaetavas loomas eneste õue hundi ära, kes praegu niisamuti saba liputades seisis, nagu õues. Nad läksid tagasi, ebakordamineku üle vihastades. Võitjaks jäi julge noor hunt.

Järgmisel päeval tahtsid kütid jälle jahti pidada. Abiks võtsid nad veel valge hurda. Hundipoeg tegi niisamuti nagu eile. Jahikoerad ei tahtnud vaikse ja sõbraliku tuttava kallale minna, kuid hürts polnud teiste koerte sarnane. Ta kargas hundi kallale; võttes kaelast kinni pitsitas ta teda nii et see hingetult maha langes.

Kütid olid hurdaga väga rahul ja silitasid teda armsalt. Jahikoerad hulkusid sel ajal segaselt inimeste ümber.

Kogemata sinna juhtunud inglane palus harja, see on hundi saba. — Ja kui kütid vastasid et võtku ise, tõstis inglane tema sabapidi üles ja lõikas selle osavuseta tõmbega keskelt pooleks. Hunt kukkus haiglase hoigumisega maha. Ta polnud ju mitte surnud, vaid moonutas ennast surnuks! Selle järele hüppas ta üles ja kadus põõsastesse.

Jahikortele on põgenev loom märguandmiseks tagaajamisele.

Sellepärast ruttasid kolm koera hundile järele. Kuid õnneks juhtus teele üks ilus hall jänes, valge sabaga, ette. Hunt oli ju kadunud, kuid jänes oli nähtaval. Koerad läksid talle järele. Jänes peitis ennast enda pesasse ja leidis pääsemist. Selle ajaga oli hunt kadunud.

Nüüd hakkas hunt, oma piinajatest kaugel, päris uut elu elama, vabaduses. Kui kallid on vabadus!

J. Kitsing.

Nii aerutasid nad jälle jõkke ja sõitsid pärivett tagasi mere poole ja sealt randa mööda kohale, kus puhmad kasvasid. Siin nad läksid maha, vedasid vene kaugele kaldale ja läksid siis edasi dzungli servani, kuni otse nende ees avanesid kari, avaus ja võsastik. Evans võttis venest mingi pärismaalaste riistapuu. See oli L-kujuline ja põigiti pandud osa oli varustatud silutud kiviga. Hooker kandis aeru. „Tee lähed siit otsesihis,“ sõnas ta, „peame siit läbi marssima kuni jõe le jõuame. Siis hakkame ringi vaatama.“

Nad sammusid läbi kõrkjate, laiade sõnajalgade ja noorte puude tiheda räga; algul oli käimine tülikas, kuid õige peatselt suurenesid puud ja avardus metsaalune. Päikeselõõguse asemele asus vähehaaval tähelepanematul kombel jahe vari. Puud muutusid viimaks suurteks sammasteks, mis sirgusid kõrgele üles vastu peakohal olevat roheluse baldakiini. Hämarad valged õied rippusid nende tüvedelt ja sit-

ked väätkasvud õõtsusid puult puule. Vari tihenes. Maas esines sagedasti tähnilisi seeni ja mingisugune ruske kiht.

Evans lõdises. „Siin tundub peaaegu külm pärast toda lõõska.“

„Loodetavasti läheme õiges sihis,“ ütles Hooker.

Pea nägid nad kaugel ees sünges pimedikus välguti, milles kõrvetava päikesepaiste valged terad paiskusid laande. Sealsamas kasvas hereroheline võsa ja kirjud lilled. Siis kuulsid nad vee vulinat.

„Siin on jõgi. Oleme vist üsna lähedal,“ ütles Hooker.

Taimestik oli jõe ääres tihe. Suured, veel nimeta taimed, kasvasid kõrgete puude juurestiku vahel ja sirutasid rosettadena määratud rohelisi lehvikuid taeva poole. Hulk lilli ja miski läikivaleheline väätkasv surusid end vastu paljastatud tüvesid. Laia, rahuliku võrengu veel, mis nüüd varanduseotsijail täies ulatuses silma paistis, võnkusid suured lopergused lehed ja miski vesiroosi meeletuletav, vahasarnane roosakas-valge lill. Kaugemal, kus jõgi käänu tehes silmist kadus, lõi vesi äkki vahule ja langes kohiseva kosena alla.

„Noh?“ ütles Evans.

„Kaldusime sihist vähe kõrvale,“ ütles Hooker. „Seda oli oodata.“

Nad pöörasid tagasi ja vaatasid seljataga oleva vaikse laane hämaraid külmi varje. „Loovime natuke aega jõe äärt mööda edasi-tagasi, küllap siis midagi ikka leiame.“

„Siia ütlesid...“ algas Evans.

„Tema ütles seal kihunniku olevat,“ ütles Hooker.

Mehed vaatasid hetke teineteise otsa.

„Läheme esiti katseks vähe maad pärijõge,“ ütles Evans.

Nad astusid aeglaselt, uudishimuga ringi vaadates. Järsku peatas Evans. „Mis kuradi päralt see on?“ küsis ta.

Hooker jälgis ta sõrme. „Midagi sinist,“ ütles ta. See sattus nende vaatepiiri, kui nad jõudsid väikese kõrgustiku tipule. Siis hakkas ta silm seletama, mis see oli.

Korraga astus ta rutulisel sammul edasi, kuni tuli nähtavale keha, mis kuulus nārbunud käe ja käsivarre juure. Ta

rusikas tõmbus kramplikult ümber kaasavõetud riistapuu. Asi oli kummuli langenud hiinlase kogu. Asendi ebatahtlikkus oli kahtlematu.

Mehed nihkusid koomale ja vaatasid vaikides aineti pilgul seda kurjakuulutavat korjust. Ta lebas puude vahel avaral kohal. Sealsamas ta kõrval oli hiinamoeline labidas ja vähe eemal lamas laialipaisatud kividevirn just vastu hüljuti kaevatud auku.

„Keegi on siin enne käinud,“ sõnas Hooker kõhatades.

Siis hakkas Evans järsku vanduma ja märatsema ja jalgega maad trampima.

Hooker kahvatas, kuid ei lausunud midagi. Ta astus sirukiloleva keha poole. Ta pani tähele, et kael oli tal punsunud ja punane ja käed ja jala liikmekohad paistetunud. „Vaeh!“ ütles ta; pööris äkitselt ümber ja läks augu poole. Ta hüüatas imestanult. Ta hõikas Evansi, kes talle pikka-mööda järgnes.

„Sa narr! Kõik on korras. Ta on veel siin.“ Siis pööris ta uuesti ümber ja vaatas esiti surnud hiinlast ja siis uuesti auku.

Evans ruttas augu juure. Nende kõrval lamava õnnetu poolt juba poolest saadik lahtikaevatuna nähtus seal rida tuhmkollaseid panke. Ta kummardas augu kohale ja tõmbas pealt mulda palja käega laiali puistates ühe rasketest kogudest välja. Sealjuures torkas väike okas ta kätte. Ta tõmbas pisukese tera sõrmedega välja ja tõstis leiu üles.

„Ainult kullal või tinal võib olla sarnane raskus,“ ütles ta hõisates.

Hooker vaatas ikka veel surnud hiinlast. Ta oli kohmetuses.

„Ta hiilis kaaslastest ette,“ sõnas ta viimaks. „Ta tuli üksi siia ja mingi mürgine madu surmas ta... Imelik, kuidas ta koha kätte leidis.“

Evans seisis pank käes. Mis surnud hiinlane tähendas? „Peame selle kupaatuse ükshaaval kindlale maale viima ja ta sinna mõneks ajaks maha matma. Kuidas me ta venesse saame?“

Ta viskas kuue seljast, laotas ta maha ja viskas kaks-kolm panka peale. Järsku märks ta, et uus tilluke okas tal nahka torkas.

„Me ei jaksa seda ära kanda,“ ütles ta. Lisas siis äkki veidras viihahoods juure: „Mida sa põrnitsed?“

Hooker pööris tema poole. „Ma ei kannata — seda.“ Ta noogutas korjuse poole. „Ta on nii sarnane...“

„Lollus!“ ütles Evans. „Kõik hiinlased on üksteise sarnased.“

Hooker vaatas ta otsa. „Enne matan igal juhtumisel tolle maha kui selle kupatuse pärast oimu liigutan.“

„Ära ole narr, Hooker,“ ütles Evans. „Las see kõduhunnik jääb, kus ta on.“

Hooker kõhkles, ja ta silm libises hoolega üle ümbritseva pruuni mullapinna. „Mul on millegi pärast hirm,“ ütles ta.

„Asi on see,“ ütles Evans, „et mis hakkame nende tük-kidega peale. Kas matame nad siiasamasse või viime nad venes üle väina?“

Hooker mõtles. Ta kohmetanud pilk rändas suurte puutüvede vahel ja sealt edasi kõrgesse päikesepaistelisse rohelusse ta pea kohal. Ta võpatas uuesti, kui ta silm hiinlase sinisel kogul peatama jäi. Ta vahtis otsides üksisilmi puudevahelisse halli sügavusse.

„Mis sul on, Hooker?“ küsis Evans. „Kas kaotasid aru peast?“

„Viime sellegipärast selle kulla siit minema,“ ütles Hooker.

Ta võttis kuuekaeluse otsad oma kätte ja Evans haaras vastupidised hõlmad; siis tõstsid nad koorma. „Kust minna?“ ütles Evans. „Kas läheme vene juure?“

„Veider küll,“ ütles Evans, kui nad kõigest paar sammu olid astunud, „mu käed valutavad ikka veel sõudmisest.“

„Põrgu võtaks,“ ütles ta, „küll nad valutavad! Me peame vähe puhkama.“

Nad panid kuue maha. Evansi pale oli valge ja väikesed higitilgad kogusid ta otsa ette. „Imelikult umbne on siin laanes olla.“

Siis järsku mõistmatule vihale üle minnes: „Mis sest kasu, et siin terve päeva ootame? Käed külge, kas kuuled! Sa pole muud teinud, kui unistanud sest peale, kui nägime surnud hiinlase.“

Hooker vaatas aineti oma kaaslase otsa. Ta aitas saakisaldava kuue üles tõsta, siis läksid nad umbes sada sammu vaikides edasi. Evans hakkas raskesti hingama. „Kas sa ei või häält teha?“ ütles ta.

„Mis sul viga on?“ ütles Hooker.

Evans komistas ja virutas järsu vaatega kuue käest. Ta vaatas silmapilgu aineti Hookeri ja kahmas hoigega kõrist kinni.

„Ära tule mulle ligi,“ ütles ta ja toetas puu najale. Siis vähe kindlamal häälel: „Minuti pärast on mul parem.“

Korraga laskis ta puu lahti ja libises pikkamisi tüve mööda alla, kuni lamas kägaras ta jalal. Tema käed olid kramplikult rusikas. Ta nägu moonutus valust. Hooker lähenes talle.

„Ära minusse puutu! Ära minusse puutu!“ ütles Evans lämbunud häälel. „Pane kuld kuue peale tagasi.“

„Kas võin sind kuidagi aidata?“ küsis Hooker.

„Pane kuld kuue peale tagasi.“

Kullapankasid kätte kahmates tundis Hooker pöidla kergest sügelust. Ta vaatas kätt ja silmas peenikese, vahest kahe tolli pikkuse okka.

Evans tõi arusaamatu hüüu kuuldavale ja veeres otsefi.

Hookeri hambad lõid kokku. Ta vahtis ühe hetke pärami silmil okast. Siis ta vaatas Evansi, kes nüüd kägaras maas lamas, kuna selg vaheldamisi kramplikult tõmbus küüru ja õienes. Siis ta vaatas läbi puude sammastiku ja väetkasvuvarte võrgu sinna, kus ikka veel hämaras hallis varjus nii ebamääraselt nähtus hiinlase siniselt riides keha. Ta mõtles väikeste kriipsukeste peale plaani nurkades, ja silmapilk sai ta aru.

„Jumal halasta!“ ütles ta. Sest okkad olid nende sarnased, mida dajakid mürgitavad ja lõõtspüssides alles hoiavad. Ta sai nüüd aru, mida tähendas Tsanghi kõikumatu

kindelolu selles, et ta varandus oli kaitstud. Ta sai aru sellest hirvitusest.

„Evans!“ kisendas ta.

Kuid Evans oli nüüd vait ja vagane, ainult liikmed tukatasid veel kohutavais krampides. Sügav vaikus haudus üle laane.

Siis hakkas Hooker metslikult väikest punast täppi põidlal imema — imema elu ja surma pääle. Korruga tundis ta veidrat, imelikku valu käsivartes ja õlgades, ja ta sõrmed näisid vaevalt tahtvat painduda. Siis ta teadis, et imemiselt ei olnud kasu.

Järsku ta peatas ja maha istudes kullapankade kõrvale ning lõuga kätele ja küünarnukki põlvedele toetades vahtis ta kaaslase moonutatud, kuid ikka veel tuksuva keha otsa.

Tsanghi hirvitus tärkas tal uuesti meele. Tuim valu lagunes kõri poole ja läks aegamööda ägedamaks. Kõrgel ülal liigutas nõrk tuuleõhk lehti ja mingi teadmatu lille valged helbed liuglesid pimedikus alla.

Inglise keelest H. O.

Loodetuul ja Surm.

Lüüdis kord kuningapoeg lossielust ja läks üksi metsa jalutama. Kuid ta ei olnud veel millalgi metsas käinud, oli näinud metsa vaid lossi tornist. Nüüd oli tal palju imestemist, ei olnud kusagil kuldressilisi õuehärrasid ega õuedaame, puud ainult sirutasid oma rohelisi latvu sinitaeva poole.

Poiss läks ikka kaugemale metsa ja imestles ja ilutses ja ikka oli mida vaadelda. Aga kui ta viimati märkas, et peaks tagasi koju minema, siis ei teadnud ta, kuhu poole tuleks minna, ja eksis ära. Kaua käis prints eksinult ringi, aimamata, kus pool võiks olla kodu. Ja õhtu tuli ja pimedaks läks, ja siis nägi poiss tule vilkuvat metsamajakesest.

Poiss läks majakesse, palus süüa ja öömaja ja sai.

Ses majakeses asusid tuuled ja kõik nad olid ju kodus pääle Loodetuule, vendadest noorima ¹⁾).

¹⁾ noorim — kõige noorem.

Jutustasid nüüd tuuled printsile oma teekondadest, ja küll need olid imelikud! Põhjataul, valju ja vihase näoga vanamees, jutustas kummalisi²⁾ jutte jäämaast, Lõunatuul kõneles kuumist maist ja Idatuul laulis vabaduslaule ja Läänetuulgi veeretas viise suurtest meredest. Muudkui tuuled kirjeldasid oma juhtumisi ja vaimustatult kuulas neid prints.

Sääl tõmbas äkki ukse lahti ja tuli sisse Loodetuul, noorim vendadest, ja temagi pidi nüüd hakkama jutustama oma teekonnast.

Loodetuul oli olnud parajasti võõrusel ühel laiul³⁾, mida kutsuta Igavese elu laiuks, ja säält jutustas ta nii kaunid lugusid, et printsil tuli tahtmine ka pääseda sinna laiule.

Magasid siis rahulikult öö, ja hommikul päikese tõustes läks Loodetuul, prints seljas, lendama Igavese elu laiule. Kergesti lendasid nad ülalpool metsi ja allpool pilvi ja laskusid ilusasse orgu sööma ning siis läksid jälle lendama.

Lendavad, lendavad mere kohal ja kohisevad vahupäised lained ning näkineid neile lustiliselt linikuid lehvitavad, ja siis, kui päike päeval kõige kõrgemal, laskuvad nad sinna laiule.

2) kummaline — imelik.

Sääl rannal kasvis mehekõrgusi punasid lilli, ja kuldlinnud vidistasid õhus, ja nad hakkasid astuma saarele ning sedamööda, kuidas käisid, nii kummardasid punased lilled. Nad läksid edasi, ja prints märkas, et saarel ei olnudki muud metsa, kui need mehekõrgused punased lilled.

Kesk saart säras loss, ja Loodetuul jutustas, et sääl olid seinad päikese teradest, katus talve tähtedest. Kuid sinna lossi ei olnud ainustki väravat, üleval seinas oli ainult väike auk. Loodetuul võttis printsi jälle selga ja nad lendasid august sisse ning laskusid puiestikku, kus oli kirendavalt kõiksugu lilli, nii mitmevärvilisi, missuguseid võimalik näha ainult unes, ja kohe kui prints oli maha laskunud, oli temagi muutunud lilleks, kullana säravaks. Loodetuul andis talle kuue, mis kohe muutus valgeiks lillelehiks, ja ütles veel, et keegi ei näe teda inimesena sennikaua, kui tal on seljas see valge kuub. Seepäälle tõusis Loodetuul õhku, ja kummardas jumalagajätmiseks valgeleheline lill.

Ja prints elas siis nagu muudki lilled sääl aias, kõneldes nendega, ja päeval lendasid lilledel kuldlinnud ja öösi hõbelinnud laulma.

Kord ometi tuli ilus lossineid aeda jalutama ja korjama lilli oma vaasi. Ta noppis mõnegi ilusa lille ja nähes selle valgelehelise, võttis ta sellegi ja pani vaasi ning viis saali, kus parajasti peeti suurt pidu. Neid asetaski selle vaasi lauale keset saali.

Kuid samas muutuski lill endiseks printsiks, tõusis üles vaasist ja hüppas pidutsevate hulka. Et aga valge kuub tal seljas oli, ei näinud teda keegi.

Ja prints nägi peo, mille sarnast ta iialgi ei oleks võinud ette kujutada. See pidu oli Igavese elu laiu auks, ja printsil oli võimatu kõike seda mõista, mis peol sündis, ainult kahinana ja virvendusena kuulis ja nägi ta kõike seda oma ümber. Talle näis, nagu oleksid tähed laest langenud pidutsevate hulka ja päikese terad seinast seganenud inimeste kihinasse ja nagu oleks kogu loss sulanud üheksainsaks peokohinaks.

(Järgneb.)

1925